

Herke Csongor

HATÉKONY KONTROLL
VAGY SZÜKSÉGTELEN KORLÁTOZÁS?
A BŰNÜGYI FELÜGYELET AKTUÁLIS PROBLÉMÁI
EGY KONKRÉT ÜGY KAPCSÁN

1994-ben szakdolgozatomnak egy, az akkori szakirodalomban kevésbé feldolgozott témát kerestem. Mivel nagyon érdekelt az amerikai filmekben sokat látott, de a magyar jogban (akkor éppen) ismeretlen óvadék intézménye, ezért erre esett a választásom. Szakdolgozatom alapvetően Angyal Pál 1903-ban kiadott monográfiájára épült,¹ az akkori szakirodalomban csak a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekről² és az abban az időben még előzetesnek nevezett letartóztatásról találtam írásokat.³ Egyetlenegy olyan szacikket találtam az 1980-as évek művei között, amely kifejezetten az óvadékkal foglalkozott, és pedig Polt Péter egyetemi adjunktus *Belügyi Szemlé*ben megjelent tanulmányát.⁴

Újraolvasva a tanulmányt megállapítható, hogy a cikk megjelenésekor, 1986-ban még egyáltalán nem volt divatos erről a „burzsoá” jogintézményről írni, és Király Tibor akadémikuson kívül nem is voltak sokan, akik felvállalták, hogy ne csak az óvadék hátrányaira, hanem annak előnyeire is rámutassanak. Egyébként a jogintézményhez való viszonyulás a rendszerváltást követően sem sokat változott, hiszen az egyetem elvégzését követően 1995-ben Miskolcon adtam elő a témában a Bűnügyi Oktatók Találkozóján (BOT), és az előadást követően ugyan megveregették a vállamat, hogy milyen ügyes voltam, de egyöntetű volt a vélemény, hogy márpedig Magyarországon óvadék soha nem lesz. Azóta tudjuk, hogy lett (bár a gyakorlati alkalmazása még mindig akadozik). Ugyanakkor elmondhatom, hogy Polt Péter műve alapvetően befolyásolta a

¹ ANGAL 1903.

² TREMMEL 1992.

³ Éppen Székely műve mutatott rá akkoriban, hogy a letartóztatás nem előzetes. Lásd: SZÉKELY 1984.

⁴ POLT 1986.

szakmai irányultságomat, hiszen később a PhD-t is a letartóztatás témaköréből írtam, egy egész fejezetet szánva a letartóztatást helyettesítő intézmények (köztük az óvadék) kérdésének.

A nemzetközi egyezményekkel összhangban a magyar Alaptörvény és a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban Be.) is biztosítja a személyi szabadság alapvető védelmét.⁵ Noha az arányosság elve alapján elvileg csak akkor kerülhet sor letartóztatásra, ha az elkerülhetetlenül szükséges, megfelelő helyettesítő intézmények nélkül a bíróságok nehéz helyzetben vannak, ha bizonytalan az, hogy a terhelt megjelenik az eljárási cselekményeknél, ugyanakkor a személyi szabadság tartós korlátozása sem tűnik indokoltnak.

Ennek a dilemmának a feloldása érdekében van lehetőség a letartóztatást helyettesítő intézmények alkalmazására. Ezek általában a terhelt rendelkezésre állását szolgálják a személyi szabadság kisebb mértékű korlátozása mellett.⁶ Már az első magyar büntető perrendtartás, az 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról (Bp.) is kimondta, hogy a nyomozás során a rendőrség vagy az ügyészség megkeresésére a vizsgálóbíró, a vizsgálat elrendelése után pedig a vizsgálóbíró vagy az eljáró bíróság nyomós okból meghagyhatja a terheltnek, hogy az eljárás jogerős befejezéséig valamely meghatározott községbe vagy helyre ne menjen, vagy a számára kijelölt tartózkodóhelyről a bíróság engedélye nélkül ne távozzon el. A meghagyás megszegése, valamint az idézés iránti engedetlenség a letartóztatásnak (vizsgálati fogságnak) az újbóli elrendelését vonhatta maga után. A szocialista büntető eljárási kódexek (még az 1973-as Be. is) igencsak elmaradtak a nemzetközi egyezmények által támasztott követelményektől,⁷ de az 1990-es évek végének kodifikációs próbálkozásai – a lakhelyelhagyási tilalom részletes szabályozása, a házi őrizet és az útlevélelvétel bevezetése, majd később az óvadék szabályozása – igyekeztek ezt a szabályozási hiányosságot megváltoztatni.

A letartóztatást helyettesítő intézmények alapvetően két fő csoportra oszthatók:

- ♦ erkölcsi jellegű intézményekre (a terhelt mozgásának korlátozását eredményező kényszerintézkedések, a terhelt személyazonosító irataival kapcsolatos intézkedések, cselekvési kötelezettségek, illetve tilalmak előírása, a terhelt hatóság általi ellenőrzése) és
- ♦ anyagi jellegű intézményekre.⁸

⁵ BELOVICS-TÓTH 2021.

⁶ FARKAS-RÓTH 2021.

⁷ ENSZ Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya 9. cikk 3. pont; Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. cikk 3. pont.

⁸ HERKE 2002.

A hatályos Be. szerint az első csoportba tartozik a távoltartás és a bűnügyi felügyelet,⁹ míg a második csoportba az óvadék (amely nem önálló helyettesítő intézmény, hanem a bírói engedélyes, személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések szabályainak megtartására szolgáló eszköz).¹⁰

Egyet tudok érteni a Be. azon törekvésével, hogy a korábbi szétszórt szabályozás helyett egységesen szabályozza a bűnügyi felügyeletet, amely magában foglal minden, a terhelt mozgásának korlátozását célzó rendelkezést.¹¹ Sajnos van néhány olyan rendelkezés, amely megnehezíti a bűnügyi felügyeletre vonatkozó szabályok gyakorlati érvényesülését. Erre négy kérdés vonatkozásában mutatok rá, amelyek egy konkrét ügyben merültek fel a bűnügyi felügyelettel kapcsolatosan:

- ♦ a bűnügyi felügyelet indokoltságának felülvizsgálata a bírói szakban;
- ♦ a bűnügyi felügyelet részleges feloldásának szempontjai (halaszthatatlanság/szükségesség);
- ♦ a bűnügyi felügyelet részleges feloldására irányuló kérelmek elbírálásának időszerűsége;
- ♦ a bűnügyi felügyelettel kapcsolatos határozat elleni fellebbezés elbírálása.

A BŰNÜGYI FELÜGYELETTEL KAPCSOLATOS GYAKORLATI PROBLÉMÁK

A bűnügyi felügyelet indokoltságának felülvizsgálata a bírói szakban

A Szigetvári Járásbíróság a 2.B.20/2022/22. számú végzésével a vádirat benyújtását követően a vádlott letartóztatását az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig fenntartotta. A Pécsi Törvényszék 2.Bpkf.85/2022/5. számú végzésével ezt a végzést helybenhagyta.

Mivel a vád tárgyává tett és a Btk. 184. § (1) bekezdésébe ütköző új pszichoaktív anyaggal visszaélés büntette 1–5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, a letartóztatás felső határa 2022. július 2-án lejárt. Éppen ezért a Szigetvári Járásbíróság a 2.B.20/2022/115. számú végzéssel a Be. 277. § (2) bekezdésére figyelemmel 2022. július 1. napjával a vádlottal szemben bűnügyi felügyeletet rendelt el, és rendelkezett a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz alkalmazásáról.

⁹ MISKOLCZI–VIDA–KARNER 2018.

¹⁰ HERKE 2022.

¹¹ HACK 2024.

Mivel a bünygyi felügyelet elrendelésére kizárólag a letartóztatás felső határának eltelte miatt került sor, ezért a nyomkövető technikai eszköz alkalmazása kötelező volt. A Be. 291. § (1) bekezdése alapján, ha a vádemelés után a bünygyi felügyelet elsőfokú bíróság általi fenntartásától (elrendelésétől) számítva hat hónap eltelt, és az elsőfokú bíróság még nem hozott ügydöntő határozatot, az elsőfokú bíróság a bünygyi felügyelet indokoltságát felülvizsgálja. Ennek megfelelően – mivel a Be. 137. § (3) bekezdése alapján a hónapokban megállapított határidő azon a napon végződik, amelynek száma a kezdőnapnak megfelel – a bünygyi felügyelet indokoltságát legkésőbb 2023. január 1-jéig az elsőfokú bíróságnak el kellett volna végeznie. Ahogyan ugyanis például az EBH2003. 933. számú döntés is rámutat, ezt a határidőt az elrendelő vagy fenntartó elsőfokú végzés meghozatalától, és nem annak jogerőre emelkedésétől kell számítani.

Mivel az elsőfokú bíróság nem rendelkezett a bünygyi felügyelet felülvizsgálatáról, a védő 2023. január 3. napján beadvánnyal fordult a Szigetvári Járásbírósághoz. Ebben a beadványában tájékoztatást kért a bíróságtól, hogy megtörtént-e a bünygyi felügyelet felülvizsgálata, mivel erről sem elektronikusán, sem papíralapon nem kaptak tájékoztatást, és a vádlottat 2023. január 2-án ellenőrizte a rendőrség, hogy betartja-e a bünygyi felügyelet magatartási szabályait, holott sem ő, sem a rendőrség nem kapott végzést a bünygyi felügyelet felülvizsgálata tárgyában.

Ezt követően a Szigetvári Járásbíróság erre a védői beadványra nem reagált, ugyanakkor (a rendelkező rész szerint) 2023. január 5-én 2.B.20/2022/170. számú végzésében a bünygyi felügyelet indokoltságát felülvizsgálta, és azt fenntartotta az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig, az előírt magatartási szabályok változatlanul hagyásával. Az indokolás szerint:

„Figyelemmel arra, hogy a bíróság által elrendelt bünygyi felügyelet tartama I. r. vádlott esetében a 6 hónapot 2023. január 1-jén elérte, ezért a bíróság a Be. 291. § (1) bekezdés a) pontja alapján annak indokoltságát felülvizsgálta.”

Az indokolás nem tér ki arra, hogy erre a döntésre miért négy nappal a lejárát után került sor.

Ezt követően a védő a végzés ellen fellebbezést nyújtott be. Ebben kifejtette, hogy álláspontja szerint a 2023. január 1-jei határidő lejártát követő négy nappal nincs lehetőség a bünygyi felügyelet felülvizsgálatára.

A Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság 2.Bpkf.34/2023/5. számú végzésében a Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/170. számú végzését helybenhagyta. A másodfokú bíróság álláspontja szerint – a védői fellebbezésben írtakkal szemben – az elsőrendű vádlott bűnügyi felügyelete nem „járt le”, figyelemmel a Be. 290. § (1) bekezdésében írtakra, amely szerint a vádemelés után az elsőfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott bűnügyi felügyelet az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig tart, így az megszűntnek sem tekinthető. A határozat indokolása nem tér ki arra, hogy a négynapos késedelemnek van-e bármilyen joghatása. Utal ugyanakkor a BH 2018.327. számú eseti döntésre, amely azonban csak abban a tekintetben tartalmaz irányadó rendelkezést, hogy a felülvizsgálat nem azonos az indokoltság garanciális okokból történő időszakos, hivatalbóli felülvizsgálatával, illetve hogy a hat hónapos határidőt a bűnügyi felügyelet elrendelésének/fenntartásának időpontjától (és nem a végzés jogerőre emelkedésétől) kell számítani.¹² Ugyanakkor a bírói gyakorlat szempontjából irányadónak tekinthető a Legfelsőbb Bíróság BK 144. számú állásfoglalása, amely szerint ez a felülvizsgálati jogkör lényegileg nem különbözik a meghosszabbítástól, így ekkor is érdemben kell vizsgálni a feltételek fennállását, és a döntés nem szorítkozhat azok pusztá léte.

Sem az elsőfokú bíróság, sem a másodfokú bíróság határozatában nem tulajdonított jelentőséget annak a ténynek, hogy a felülvizsgálatra a határidő leteltét követően került sor. Ugyanakkor a Be. nem ismer olyan rendelkezést, hogy egy határidő leteltéhez ne fűződne jogkövetkezmény, és ez a büntető eljárásjog alapvető céljaival is ellenkezne. Nyilván itt nem a pár napos késedelem az, aminek komoly relevanciája lehet, de ha négy nap nem számít, akkor 40 vagy 400 számítana? Hány nap lenne, amikor már azt mondanánk, hogy a felülvizsgálat elmaradásának jelentősége van? Mi történne, ha elmaradna a felülvizsgálat, és ezen időtartam alatt a terhelt megszegné a bűnügyi felügyelet magatartási szabályait? Ezekre a kérdésekre nehéz választ adni, de úgy vélem, hogy az elsőfokú bíróság mulasztását a másodfokú bíróságnak nem szabadna szó nélkül szentesítenie, elhallgatva az eljárásjogi hibát.

¹² FANTOLY–BUDAHÁZI 2019.

*A bűnügyi felügyelet
részleges feloldásának szempontjai*

A Szigetvári Járásbíróság a 2.B.20/2022/22. számú végzésével elutasította a vádlottnak a bűnügyi felügyelet részleges feloldására irányuló azon indítványát, hogy az indítványban megjelölt napokon és időpontokban 15-15 alkalommal egyéni tornán, iontoforézis- és medencefürdő-kezelésen, valamint 10 ultrahang-kezelésen részt vegyen. Ezen kezeléseken való részvételt számára orvos írta elő, azonban a Járásbíróság a végzésében megállapította, hogy álláspontja szerint a kezelés nem jelent halaszthatatlan orvosi kezelést, miközben hosszabb időn át tartó, rendszeres, alkalmanként 3-4 órát jelentő tevékenység. A bűnügyi felügyelet emiatt történő feloldása a Járásbíróság szerint a kényszerintézkedés céljával nem összeegyeztethető, ezért a bíróság az indítványt a Be. 292. § (1) bekezdés a) pontjára figyelemmel, a (2) bekezdés a) pont alapján elutasította.

A határozat ellen a vádlott fellebbezett. A Baranya Vármegyei Főügyészség Bf.B.501/2018/83. számú indítványában előadta, hogy a Járásbíróság helyesen döntött a bűnügyi felügyelet részleges feloldására irányuló indítvány elutasításáról, mert az indítvány okát jelentő orvosi kezelések nem halaszthatatlanok, a bűnügyi felügyelet ezek miatt történő feloldása a kényszerintézkedés céljával nem összeegyeztethető. Ezért indítványozta, hogy a másodfokú bíróság a Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/295. számú végzését hagyja helyben.

A Be. 292. §-a szabályozza a távoltartás és a bűnügyi felügyelet részleges feloldására és módosítására vonatkozó szabályokat.¹³ Eszerint meg kell különböztetni ideiglenes és végleges eltérést:

- ♦ ha az előírt magatartási szabályoktól történő ideiglenes eltérés vagy azok ideiglenes felfüggesztése szükséges, a bíróság (a vádemelés előtt az ügyészség) a bűnügyi felügyelet magatartási szabályait hivatalból vagy a terhelt és a védő indítványára részlegesen feloldhatja;
- ♦ ha pedig az előírt magatartási szabályok tartós vagy végleges módosítása szükséges, a bíróság a bűnügyi felügyelet magatartási szabályait az ügyészség, a terhelt vagy a védő indítványára módosítja.

Jelen esetben értelemszerűen nem a tartós (végleges) módosításról beszélünk. Sajnos az ideiglenes változtatás esetén a törvényalkotó több hibát is vétett.

¹³ ELEK-SZABÓ 2019.

Egyrészt maga az elnevezés is félrevezető, hiszen valójában nem részleges feloldásról van szó (a büntügyi felügyelet megmarad), hanem egyes magatartási szabályok ideiglenes módosításáról. Nagyobb probléma, hogy a törvényalkotó (a végleges feloldástól eltérően) „elfeledkezett” arról, hogy a bírósági szakban felmerülhet, hogy az ügyészség indítványozná a büntügyi felügyelet részleges feloldását. Erre a Be. 292. § (1) bekezdés a) pontja alapján nincs mód, bár a gyakorlat ezt megoldhatja úgy, ahogyan a nem jogosult által előterjesztett panasz esetén is gyakran az ügyészség eljár: a bíróság az ügyészség által előterjesztett indítványt követően hivatalból rendeli el a büntügyi felügyelet részleges feloldását.¹⁴

Ami a vizsgált esetben nagyobb problémát okoz, hogy míg a végleges feloldásnál iránymutatást ad a törvényalkotó a „szükséges” fogalom használatával, a részleges feloldásnál semmilyen szempontot nem találunk. Ugyanakkor a bíróság és az ügyészség által a konkrét ügyben használt „nem halaszthatatlan” fogalom az egész jogintézmény céljával nem összeegyeztethető. Egy, a letartóztatás végső tartama miatt akár évekig büntügyi felügyeletben lévő terhelt esetén (mint esetünkben is) egy orvosi kezelés miatti részleges feloldás vizsgálatánál a halaszthatatlanság kérdése irreleváns. A bíróság nincs abban a helyzetben, hogy szakmailag meg tudja állapítani egy orvos által előírt kezelés halaszthatatlanságát, ha azt a kezelést az orvos egyébként szükségesnek tartja.

*A büntügyi felügyelet részleges feloldására
irányuló kérelmek elbírálásának időszerűsége*

Szintén ebben az ügyben fordult elő, hogy a vádlott 2024. február 1-jén indítványozta a büntügyi felügyelet részleges feloldását az orvosi előírás szerint 2024. február 15., 20., 22., 27., 29., március 5., 7., 12., 14., 19., 21., 26., 28., április 2. és 4. napján, mivel ezeken a napokon 14.30 órakor az iontoforézisre, 15.30 órakor az egyéni tornára és 16.30 órakor az ultrahangkezelésekre kerül sor.

A Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/257. számú végzésében 2023. február 23-án a 14.30–17.15 óra közötti időpontok helyett 14.30–16.00 közötti időpontot állapított meg, míg a március 21. napját követő napokon pedig 14.30–15.30 közötti időpontokat. Mivel időközben a 2024. február 15., 20. és 22. időpont eltelte, ezért a kezeléseket 2024. február 27., február 29., 2024. március 5., március 7., március 12.,

¹⁴ BARTKÓ et al. 2024.

március 14., március 19. napokon 14.30–17.15 óra közötti, míg 2024. március 21., március 26., március 28., 2024. április 2., április 4. napokon 14.30–16.30 óra közötti időben engedélyezte.

Az elsőfokú bíróság végzése ellen a vádlott védője jelentett be jogorvoslatot 2024. február 26-án a kezelések időtartamának az orvosi előírásnak megfelelő időtartamban való meghatározása érdekében. Az indítvány megjelölése „kijávitási kérelem” volt, a védelem ugyanis vélelmezte, hogy az időpontokat (az időközben elmúlt három kezelési nap mellett) tévedés folytán jelölte meg rosszul a Járásbíróság.

A Járásbíróság a védő kijávitási kérelmét fellebbezésnek tekintette, és azt felterjesztette a másodfokú bírósághoz. A Baranya Vármegyei Főügyészség a Bf.B.501/2018/77. szám alatti, 2024. március 20-i indítványában egyetértett a védő észrevételével, és az elsőfokú bíróság végzésének akként történő megváltoztatását indítványozta, hogy a vádlott részére 2024. március 21., március 26., március 28., 2024. április 2., április 4. napokon 14 óra 30 perc és 16 óra 30 perc közötti időben engedélyezze a bíróság a gyógykezeléseken való részvételt. A főügyészség is rögzítette indítványában, hogy a kezelőlap és a kezelésszervező lap alapján megállapítható, hogy a fenti napokon a vádlott 14.30 perckor iontoforéziskezelésen, 15.30-kor pedig egyéni tornán vehet részt. Mindkét kezelés 20-20 percig tart. Előírtak neki továbbá medencefürdőt is, amelynek időtartama nincs meghatározva, de elfogadható a védő azon közlése, hogy az legalább 30 perc. Ugyanakkor rámutatott a főügyészség arra, hogy mivel az átirat 2024. március 20-án kelt, a korábbi időpontok közül újabb (7) kezelési nap eltelt, ezek tekintetében már szükségtelen új határozatot hozni, hiszen ezeket a kezeléseket a vádlott a Járásbíróság hibás végzése miatt már kihagyni kényszerült.

A Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság a fellebbezésről eredetileg a 2024. április 9. napjának 9.00 órájára kitűzött tanácsülésen kívánt dönten, de ezt a 2.Bpkf.99/2024/5. számú végzésében 2024. április 11. napján 11.30 órára halasztotta. Lényegében ennek a két időpontnak érdemben nem volt jelentősége, mert mindkettő a legutolsó kezelés utánra esett. A Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság 2.Bpkf.99/2024/6. számú, a 2024. április 11. napján megtartott tanácsülésen hozott végzésében helybenhagyta a Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/257. számú végzését. A végzés indokolása ugyanakkor némileg ellentétes a rendelkező rész tartalmával.

A Pécsi Törvényszék ugyanis megállapította, hogy a fellebbezés megalapozott. Törvényesen járt el ugyan az elsőfokú bíróság, amikor a vádlott részére

engedélyezte az indítványban megjelölt napokon a mozgásszervi kezeléseken való részvételt, tévedett azonban az egyes napokra engedélyezett időtartam meghatározása során. Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a vádlott vonatkozásában a hivatkozott gyógykezelések orvosilag igazolt szükségessége a vádlott életkörülményeiben beállt olyan lényeges változásnak minősül, amely miatt indokolt az előírt magatartási szabályoktól történő ideiglenes eltérés (érdekesség, hogy itt maga a Törvényszék is a szükségességre, és nem a halaszthatatlanságra utal, lásd az előző pontban felvetett problémát). A Törvényszék szerint az elsőfokú bíróság a végzése indokolásában részletesen levezette, hogy a hivatkozott kezelések időtartamát figyelembe véve milyen módon állapította meg – a kezelések tiszta időtartamára való ráhagyással – a gyógyfürdőben engedélyezett tartózkodások időtartamát, de elfeledkezett a vádlott által csatolt orvosi kezelőlap szerint szükséges medencefürdő időtartamáról. Habár a medencefürdő-kezelés vonatkozásában nincs előírt időtartam, a másodfokú bíróság nem találta aggályosnak azon védői álláspontot, amely szerint arra 30 perc szükséges. A fentiek figyelembevételével a Törvényszék megalapozottnak találta a védői fellebbezésben megfogalmazott indítványt, mivel a vádlottnak az összes előírt kezelés teljesítéséhez a 2024. március 21. napját megelőző időpontokban 17 óra 15 percig, az ezt követő időpontokban pedig 16 óra 30 percig kellene a gyógyfürdő területén tartózkodnia. Ugyanakkor megállapította a Törvényszék, hogy mivel a másodfokú tanácsülés időpontjából adódóan az összes, az elsőfokú végzésben engedélyezett kezelési nap már elmúlt, így ezek vonatkozásában a másodfokú bíróság nem látta indokoltnak az elsőfokú végzés megváltoztatását.

Ez az eset elsősorban arra mutat rá, hogy ha a bünygyi felügyelet magatartási szabályaiban olyan változtatásokra van szükség, amelyekre a hatóságoknak gyorsan kell reagálniuk (márpedig az esetek többségében ezek ilyenek), a jelenlegi határozati és fellebbezési rendszer, illetve az arra megállapított törvényes határidők nem elég rugalmasak. Látható, hogy a konkrét esetben a vádlottnak eredetileg 15 kezelési napot írtak elő, már az elsőfokú döntésig is eltelt ezek közül három, a főügyészégi indítványig hét, a másodfokú döntésig meg a maradék öt is elmúlt. A vádlott indítványa és az elsőfokú döntés között 22 nap telt el, az elsőfokú döntés és a főügyészégi indítvány között újabb 26 nap, és a főügyészégi indítvány és a másodfokú döntés között 22 nap. Összesen tehát a vádlott indítványa és annak végleges elbírálása között 70 nap telt el. Miközben a bünygyi felügyelet részleges feloldására okot adó körülmények általában *ad hoc* jellegűek, a jelenlegi szabályozás és eljárási rend szerint (ha a Járásbíróság

gyorsan nem ad helyt az indítványnak) a fellebbezési eljárás eredménye az esetek többségében okafogyottá válik.

A bűnügyi felügyelettel kapcsolatos határozat elleni fellebbezés elbírálása

Végül szintén ebben az ügyben fordult elő, hogy a Szigetvári Járásbíróság a 2024. szeptember 12. napján kelt 2.B.20/2022/295. sorszámú végzésében a vádlottnak a bűnügyi felügyelet többszöri, részleges feloldására irányuló indítványairól döntött, és azok egy része tekintetében az indítványt elutasította azzal, hogy ezen rendelkezés ellen a kézbesítést követő nyolc nap alatt fellebbezésnek van helye.

A bíróság a végzést kézbesítette postai úton a vádlottnak, elektronikus úton az ügyésznek, a vádlott vezető védőjének vétívvel, másik meghatalmazott védőjének vétív nélkül. A vezető védő a végzést 2024. szeptember 13. napján, a másik védő 2024. szeptember 12. napján, a vádlott hozzátartozója helyettes átvevőként 2024. szeptember 20. napján átvette. Az ügyész a végzést 2024. szeptember 17. napján tudomásul vette.

A vádlott 2.B.20/2022/300. sorszám alatt a végzés indítványt elutasító rendelkezése ellen fellebbezést jelentett be, a fellebbezés 2024. október 2-án érkezett a Szigetvári Járásbíróságra. A vádlott a fellebbezést a Pécsi Törvényszéknek címezte, és 2024. szeptember 25. napján ajánlott küldeményként postára adta.

A Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/301. számú végzésében a vádlott fellebbezését a Be. 588. § (1) bekezdés alapján elutasította. A végzés indokolásában megállapította, hogy a fellebbezési határidő a vádlott vonatkozásában 2024. szeptember 30. napján lejárt. A vádlott ugyan a határidő lejárta előtt ajánlott küldeményként postára adta a fellebbezést, de nem az eljáró bíróság címére küldte meg, így a fellebbezése a Szigetvári Járásbíróság szerint 2024. október 2. napján már elkésett.

A végzés ellen a vádlott védője fellebbezést jelentett be. A fellebbezés indokolása leszögezte, hogy maga a végzés indokolása is tartalmazza, hogy a vádlott fellebbezését határidőn belül adta postára. A Szigetvári Járásbíróság szerint ez a fellebbezés azért késett el, mert a vádlott azt közvetlenül a másodfokú bíróság előtt nyújtotta be, és mire a másodfokú bíróság azt megküldte az elsőfokú bíróságnak, a fellebbezési határidő letelt. A védő álláspontja szerint az elsőfokú bíróság végzése törvénysértő. Büntetőügyekben nem a fellebbezés beérkezésének, hanem annak feladásának időpontja irányadó az elkészttség

szempontjából. Ha az elsőfokú bíróság álláspontja helyes lenne, akkor minden olyan írásbeli fellebbezést el kellene utasítani, amelyik nem érkezik be a bírósághoz a fellebbezési határidőn belül, függetlenül attól, hogy azt mikor adták fel. Mivel a hatáskörrel vagy illetékességgel nem rendelkező bíróság köteles a beérkezett beadványt a megfelelő bíróságnak áttenni, így csak az a kérdés, hogy mikor adták fel postán a fellebbezést. Különösen igaz ez jelen esetben, amikor a vádlott éppen az ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező másodfokú bíróságnak küldte meg a fellebbezést. Ennek alapján a védő indítványozta a végzés hatályon kívül helyezését és a fellebbezés érdemi elbírálását.

A Baranya Vármegyei Főügyészség Bf.B.501/2018/83. számú átiratában azt indítványozta, hogy a másodfokú bíróság a Be. 598. § (1) bekezdés g) pontja alapján tanácsulésen eljárva a Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/301. számú végzése ellen bejelentett fellebbezést bírálja el, és ezt a végzést helyezze hatályon kívül, egyben a Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/295. számú végzése ellen a vádlott által bejelentett fellebbezést elbírálva ezt a végzést hagyja helyben. Azaz a főügyészségnek is az volt az álláspontja, hogy a fellebbezés nem késett el. Ahogyan a főügyészség is rámutat, a fellebbezési határidő a vádlott esetében 2024. szeptember 30. napján járt le, a küldeményt azonban ő már 2024. szeptember 25. napján postára adta. A Be. 582. § (4) bekezdése valóban tartalmazza azt, hogy a nem kihirdetéskor bejelentett fellebbezést az elsőfokú bíróságnál kell írásban benyújtani vagy jegyzőkönyvbe mondani. Így a vádlottnak a fellebbezését a Szigetvári Járásbíróságnak kellett volna címeznie. A Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/295. számú végzése azonban nem tartalmazza az erről történő tájékoztatást, így a vádlott alappal gondolhatta azt, hogy a fellebbezést a másodfokon eljáró Pécsi Törvényszéknek kell megküldenie. Másik oldalról pedig a fellebbezés esetleges elkésettségének vizsgálatakor nem annak van jelentősége, hogy az mikor érkezett meg a bírósághoz, hanem annak, hogy azt időben postára adták-e. Jelen esetben ez megtörtént. A főügyészség szerint a fellebbezés sorsa nem múlhat azon, hogy a Pécsi Törvényszék azt mennyi idő alatt továbbította a Szigetvári Járásbíróságnak.

A Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság 2.Bpkf.381/2024/6. számú végzésében a Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/301. számú végzését akként változtatta meg, hogy a fellebbezést elutasító rendelkezést mellőzi. A végzés indokolása lényegében a védő és a főügyészség fenti okfejtését tartalmazza. A másodfokú bíróság a felülbírálat során megállapította, hogy az elsőfokú bíróság helytelenül járt el, amikor a vádlott fellebbezését elutasította. A másodfokú végzés

indokolása rámutat, hogy a Szigetvári Járásbíróság 2.B.20/2022/295. számú végzése sem a rendelkező részében, sem az indokolásban nem tartalmazza a Be. 451. § (4) bekezdéséről és az 582. § (4) bekezdéséről történő tájékoztatást, a végzés mindössze annyit rögzít: „A végzés indítványt elutasító rendelkezése ellen a kézbesítést követő 8 nap alatt fellebbezésnek van helye”, illetve hogy „míg azon rendelkezés ellen, melyben az indítványt elutasította, ugyancsak a Be. 292. § (4) bekezdés alapján fellebbezésnek van helye”. A fenti jogszabályhelyekről történő kioktatás a határozat kötelező részét képezi, azt mellőzni nem lehet, így az elsőfokú bíróság mulasztását a vádlottnak nem lehet felróni. A vádlott a fellebbezésre nyitva álló határidő lejártát megelőzően ajánlott levélként postára adta beadványát, azonban címzettként a Pécsi Törvényszéket, és nem a Szigetvári Járásbíróságot jelölte meg. E tekintetben mind a védő, mind az ügyész hivatkozott a Be. 138. § (4) bekezdésére, amely szerint a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, ha a bíróságnak címzett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján az eljáró bíróság, ügyészség, illetve nyomozó hatóság címére ajánlott küldeményként postára adták.¹⁵ A Be. fenti rendelkezése a Törvényszék álláspontja szerint olyan helyzetnek a kiküszöbölésére szolgál, amikor a fellebbezésre jogosult a beadványát határidőn belül az eljáró hatóság részére feladta ugyan, azonban külső, tőle független körülmények miatt azt késedelmesen, már a határidő lejártá után kézbesítik. Ez a szabály a Törvényszék szerint csak akkor alkalmazható, ha a fellebbezésre jogosult a beadványát a helyes címzett részére adja fel ajánlott levélként. A vádlott nem az eljáró bíróság címére adta postára fellebbezését, azonban ez hátrányára nem értékelhető, mivel az elsőfokú bíróság a törvényben meghatározott tájékoztatási kötelezettségét elmulasztotta, így a fellebbezést nem utasíthatta volna el, azt a Szigetvári Járásbíróságnak fel kellett volna terjesztenie a másodfokú bíróságra.

A Törvényszék ugyanakkor megállapította, hogy ez a döntés csak a fellebbezés elkésztségére vonatkozik, így érdemben nem dönthetett a bűnügyi felügyelet részleges feloldására vonatkozó indítványról, hanem az azzal kapcsolatos érdemi döntést a Szigetvári Járásbíróságnak meg kell hoznia. Meg kell jegyezni, hogy az alapindítványban szereplő, a bűnügyi felügyelet részleges feloldásával összefüggő határidők itt is már rég elmúltak, tehát a Szigetvári Járásbíróság részére továbbított korábbi indítványhoz képest más időpontokban lehetett volna csak érdemben elbírálni az indítványt.

¹⁵ BELOVICS–BÉRCES 2023.

ÖSSZEGZÉS, DE LEGE FERENDA JAVASLATOK

Az itt vázolt, egy konkrét ügyben felmerült problémák a bűnügyi felügyelet szabályozásával kapcsolatos általános kérdéseket is felvetnek. A jogalkotónak meg kellene fontolnia az alábbi kérdések újraszabályozását:

1. A személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések esetén a bírói szakban kötelező félévenkénti felülvizsgálat szabályait részletezni kell, és a felülvizsgálat elmaradásához jogkövetkezményt kell fűzni. A hatályos szabályok szerint ugyanis csak a letartóztatás esetén van ezen határidő elmulasztásának érdemi joghatása. Holott a bűnügyi felügyelet és a távollattartás esetén is komoly gyakorlati problémák merülhetnek fel, hogy milyen jogkövetkezménnyel jár, ha a vádlott megszegi a bűnügyi felügyelet vagy a távollattartás magatartási szabályait, de a hat hónapos felülvizsgálatra nem került sor. Maga a rendőrség sem tudja, hogy ellenőriznie kell-e például a bűnügyi felügyelet magatartási szabályainak betartását, ha a hat hónapos határidő letelt, de a bíróság a kényszerintézkedés indoklását nem vizsgálta felül. Álláspontom szerint ezen függő helyzet csak úgy küszöbölhető ki, ha a Be. kifejezetten kimondja, hogy ha a legalább hat hónaponkénti felülvizsgálat elmarad, akkor a kényszerintézkedés megszűnik. Ezzel is arra ösztönözve a bíróságot, hogy vegye komolyan a törvényes határidő betartását. Ami a gyakorlatban egyébként nem is okozhat nehézséget, hiszen a bírói szakban két tárgyalás között általában nem telik el hat hónapnál több, márpedig annak semmi akadálya nincs, hogy a bíróság ezzel a felülvizsgálattal ne várja ki a hat hónapot, hanem a határidőhöz közel eső tárgyaláson döntsön a kényszerintézkedés szükségességéről.

2. A bűnügyi felügyelet részleges feloldásával kapcsolatban egyrészt indokolt lehet a formai hibák kiküszöbölése (a „részleges feloldás” helyett például „ideiglenes módosítás” kifejezés alkalmazása; bírói szakban az ügyészség indítványtételi jogának lehetővé tétele), másrészt annak rögzítése, hogy a jelenleg részleges feloldásként szabályozott esetben a bíróságnak a módosítás szükségességét kell vizsgálnia (akár az indítványhoz csatolt iratok, például orvosi beutaló, fontos családi esemény igazolása alapján).

3. A bűnügyi felügyelet (és a távollattartás) szabályainak ideiglenes módosítására vonatkozó indítványok elbírálására megszabott határidők túlságosan tágak, ami

nem igazodik az érintett kényszerintézkedések szabályainak ideiglenes megváltoztatásával kapcsolatos gyakorlati igényekhez. Ha egy vádlott akár orvosi beutaló, akár más személyes ok (például közeli hozzátartozó esküvője, ballagása, temetése) miatt indítványozza a szabályok ideiglenes módosítását, a fenti esetben is bemutatott több hónapos eljárás sok esetben okafogyottá teheti az indítványt. Ez különösen igaz akkor, ha az indítványt elutasítják, ugyanis a jogorvoslat elbírálása az, ami igencsak hosszadalmas. Ahogyan például a nyomozás során a letartóztatás ülésen való elrendelésekor a védőnek csak az üléstől (és nem is a kézbesítéstől!) számított három nap áll rendelkezésére a fellebbezés benyújtására [Be. 48o. § (2) bekezdés], ugyanígy meg lehetne határozni a hatóságok részére is rövid, kógens határidőket. Álláspontom szerint az indítványról a bíróságnak nyolc napon belül kellene döntenie, fellebbezés esetén az ügyészség a fellebbezéstől számított három napon belül kellene hogy beterjessze indítványát, és az ügyészi indítvány beérkezését követő nyolc napon belül döntenie kellene a másodfokú bíróságnak. Annak érdekében, hogy ezek a határidők ne csak *lex imperfecta*ként legyenek szabályozva, a *silentium consentit* elv alapján bármely, a hatóság által elmulasztott határidő esetén úgy kellene tekinteni, hogy az indítványnak helyt adtak.

4. Furcsa jogi helyzetet teremt, hogy a jelenlegi szabályozás alapján a bíróságok jogértelmezése szerint a fellebbezés elkészt, ha ugyan azt határidőben nyújtották be, de nem a határozatot hozó, hanem a határozat elbírálására jogosult bíróságnál. Ez a jogértelmezés teljesen ellentmond a kérelmek méltányos elbírálása elvének, de messzemenően sérti a tisztességes eljárás elvét is. Mivel láthatóan vannak olyan eljáró bíróságok, amelyek úgy értelmezik, hogy ebben az esetben nem a postára adás, hanem a fellebbezés beérkezésének időpontja számít, az egységes jogértelmezés érdekében megfontolandó az 582. § (4) bekezdését ekként módosítani: „A nem a kihirdetéskor bejelentett fellebbezést írásban kell benyújtani vagy az elsőfokú bíróságnál jegyzőkönyvbe mondani.”

Tanulmányomban a bűnügyi felügyelet jelenlegi szabályozásának gyakorlati problémáit elemeztem egy konkrét ügy kapcsán, különös tekintettel a bírói felülvizsgálat elmaradására, a részleges feloldás indokoltságára és a határidők elmulasztásának következményeire. A fenti *de lege ferenda* javaslatok véleményem szerint alkalmasak lehetnek a szabályok pontosítására, és rugalmasabb eljárási határidők bevezetésére, hogy a bűnügyi felügyelet gyakorlati alkalmazása hatékonyabb és jogszerűbb legyen.

IRODALOMJEGYZÉK

- ANGYAL Pál (1903): *A biztosíték mellett való szabaddá helyezés*. Budapest: Singer és Wolfner.
- BARTKÓ Róbert et al. (2024): *A büntető eljárás jog tankönyve*. Budapest: Orac.
- BELOVICS Ervin – TÓTH Mihály (2021): *Büntető eljárás jog*. Budapest: HVG-Orac.
- BELOVICS Ervin – BÉRCES Viktor (2023): *Büntető eljárás jog*. Budapest: Orac.
- ELEK Balázs – SZABÓ Krisztián (2019): *Szemelvények a büntető eljárás jog köréből*. Debrecen: Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- FANTOLY Zsanett – BUDAHÁZI Árpád (2019): *Büntető eljárás jogi ismeretek*. Budapest: Dialóg Campus.
- FARKAS Ákos – RÓTH Erika (2021): *A büntető eljárás*. Budapest: Wolters Kluwer.
- HACK Péter szerk. (2024): *Büntető eljárás jog*. Budapest: ELTE Eötvös.
- HERKE Csongor (2002): *A letartóztatás*. Budapest-Pécs: Dialóg Campus.
- HERKE Csongor (2022): *Büntető eljárás jog*. Budapest: Ludovika.
- MISKOLCZI Barna – VIDA József – KARNER Zsanett (2018): *A büntető eljárás*. 1998–2017. Budapest: Wolters Kluwer.
- POLT Péter (1986): Az óvadékról. *Belügyi Szemle*, 24(7), 11–17.
- TREMME FLÓRIÁN (1992): *A kényszerintézkedések a büntető eljárásban*. III. füzet. Pécs: JPTE ÁJK.

